

Venuše
v kožichu

Leopold rytíř von Sacher-Masoch

LEOPOLD RYTÍŘ VON SACHER-MASOCH

VENUŠE
V KOŽICHU

VOLVOX GLOBATOR

LEOPOLD RYTÍŘ VON SACHER-MASOCH
VENUŠE V KOŽICHU

Leopold Ritter von Sacher-Masoch
VENUS IM PELZ
přeložila Gabriela Veselá

Copyright © 2009 Volvox Globator
Translation © 1990, 2009 Gabriela Veselá

ISBN 978-80-7207-953-7

Z německého originálu Venus im Pelz
přeložila, doslovem opatřila
a k novému vydání upravila Gabriela Veselá
Doslov k novému vydání Lenka Blažejová – Teremová
Odpovědný redaktor Petr Zenkl
Obálka a grafická úprava Vojta, Second Vision Design
Vydalo nakladatelství & vydavatelství
VOLVOX GLOBATOR
Štítného 17, 130 00 Praha 3
www.volvox.cz
jako svou celkově 837. publikaci.
Elektronickou knihu připravil PureHTML.cz
Vydání v tomto upraveném překladu první
Praha 2009

Adresa knihkupectví VOLVOX GLOBATOR:
Štítného 16, 130 00 Praha 3

*„Pán pak všemohoucí uškodil jemu,
a dal jej v ruce ženy.“*

Kniha Judith, 16. kap. 7.

Měl jsem milou společnost.

Proti mně u masivního renesančního krbu seděla Venuše, ale ne snad nějaká dáma polosvěta, která by pod tímto jménem vedla válku proti nepřátelskému pohlaví podobně jako mademoiselle Kleopatra, nýbrž skutečná bohyně lásky.

Seděla ve fotelu a zírala do praskajícího ohně, jehož odlesk jí rudými plameny rozehrával bledý obličej s bílými očima, a čas od času i nohy, když se je pokoušela zahřát.

Hlavu měla vzdor mrtvým kamenným očím neobyčejně krásnou, ale to bylo také všechno, co jsem z ní viděl. Vznešená měla mramorové tělo zahalené do velkého kožichu, chvěla se a choulila do klubíčka jako kočka.

„Nechápu to, milostivá paní,“ zvolal jsem, „přece už opravdu není zima, už po dva týdny máme nejnádhernější jaro. Zřejmě jste nervózní.“

„Děkuji za vaše jaro,“ řekla hlubokým kamenným hlasem a hned poté božsky kýchlá, a sice dvakrát rychle za sebou; „to opravdu nemohu vydržet, a začínám chápat—“

„Co, milostivá?“

„Začínám věřit v neuvěřitelné, chápat nepochopitelné. Najednou

rozumím germánské ctnosti žen a německé filozofii, a také se už ani nedivím, že vy na severu neumíte milovat, ba ani nemáte tušení o tom, co to je láska.“

„Dovolte, madame,“ odpověděl jsem podrážděně, „já jsem vám opravdu nezavdal příčinu.“

„Nu, vy –“ ta bohyně kýchla potřetí a s nenapodobitelnou grácií pokrčila rameny, „proto jsem k vám také vždycky byla milostivá a dokonce vás čas od času navštěvuji, ačkoli se pokaždé vzdor všem svým kožichům rychle nastydnu. Vzpomínáte si ještě, jak jsme se setkali poprvé?“

„Jak bych na to mohl zapomenout,“ řekl jsem, „měla jste tehdy bohaté hnědé lokny a hnědé oči a rudá ústa, ale já jsem vás přece jen okamžitě poznal podle tvaru vašeho obličejce a podle té mramorové bledosti – nosila jste pořád fialkově modrou sametovou kazajku, kombinovanou s šedou veverčí kožešinou.“

„Ano, byl jste do toho oděvu docela zamilován a jak jste byl učenlivý.“

„Učila jste mne, co je to láska, vaše radostná bohoslužba mi dala zapomenout na dvě tisíciletí.“

„A jak jsem vám byla bezpříkladně věrná!“

„Nu, co se věrnosti týče –“

„Nevděčníku!“

„Nechci vám nic vyčítat. Jste sice božská žena, ale přece jen žena, a v lásce jste krutá jako každá žena.“

„Nazýváte krutostí,“ odvětila živě bohyně lásky, „to, co je právě elementem smyslnosti, radostí lásky, ženskou přirozeností, oddat se tam, kde miluje, a milovat vše, co se líbí jemu.“

„Existuje snad pro milující větší krutost než nevěrnost milované?“

„Ach!“, – odvětila – „my jsme věrné, dokud milujeme, ale vy vyžadujete od ženy věrnost bez lásky a oddanost bez požitku, kdo je tedy krutý, žena nebo muž? – Vy na severu berete lásku vůbec moc

důležitě a moc vážně. Mluvíte o povinnostech tam, kde by měla být řeč jen o potěšení.“

„Ano, madame, my za to máme také velmi úctyhodné a ctnostné city a trvalé vztahy.“

„A přece tato věčně živá, věčně nenasycená touha po nahém pohanství,“ vpadla madame, „ona láska, která je nejvyšším potěšením, samotnou božskou radostí, se nehodí pro vás, lidi moderní doby, vás, děti reflexe. Přináší vám zlo. *Jakmile chcete být přirození, jste sprostí.* Vám se příroda jeví jako něco nepřátelského, z nás, smějících se bohů Řecka, jste udělali démony a ze mne ďáblici. Mě můžete zatracovat a proklínat, nebo se sami můžete v bakchantském šílenství zabíjet před mým oltářem jako oběti, a když už někdy někdo z vás měl odvahu políbit má rudá ústa, tak za to putuje bos v rouchu kajícíka do Říma a očekává květy na vyschlém keři, zatímco pod mýma nohama každou hodinu vyrážejí růže, fialky a myrty, ale vy jejich vůni nevnímáte; vy setrváváte jen ve své nordické mlze a křesťanském kadidle; nechte nás, pohany, v klidu odpočívat pod troskami, pod lávou, nevykopávejte nás, pro vás se nestavely Pompeje, ani naše vily, naše lázně, naše chrámy. Vy žádné bohy nepotřebujete! Nás ve vašem světě mrazí!“ Krásná mramorová dáma zakašlala a přitáhla si tmavé sobolí kožešiny ještě těsněji přes ramena.

„Děkujeme za klasickou lekci,“ odvětil jsem, „ale nemůžete přece popřít, že muž a žena jsou ve vašem radostném, slunném světě právě tak od přírody nepřáteli jako v našem mlhavém, že je láska na kratičký čas spojuje v jednu jedinou bytost, která je schopná jen jedné myšlenky, jednoho pocitu, jediné vůle, aby je pak o to více rozdvojila, a – nu, vy to víte lépe než já – kdo se pak neumí podrobit, pocítí jen o to rychleji nohu toho druhého na své šíji –“

„A sice zpravidla muž nohu ženy,“ zvolala žena Venuše se zpupným výsměchem, „což vy víte zase lépe než já.“

„Jistě, a právě proto si nedělám žádné iluze.“

„To znamená, že vy jste teď mým otrokem bez iluzí, a já po vás zato budu šlapat bez slitování.“

„Madame!“

„Cožpak mě ještě neznáte? Ano, já jsem *krutá* – protože vy přece už v tom slově nacházíte tolik potěšení – a copak nemám právo taková být? Muž je tím žádajícím, žena tím žádoucím, to je ta celá, ale rozhodující výhoda ženy; příroda jí muže díky jeho vášni vydala na pospas, a žena, která si z něj neumí udělat svého poddaného, svého otroka, ba svou hračku a nakonec jej nedokáže se smíchem zradit, není chytrá.“

„Podle vašich zásad, milostivá,“ namítl jsem odzbrojen.

„Ty spočívají na tisícileté zkušenosti,“ odvětila posměšně madame, zatímco si její bílé prsty pohrávaly v temné kožešině, „čím oddaněji se žena projeví, tím rychleji muž vystřízliví a začne být pánovitý; čím je ale ona krutější a nevěrnější, čím hůře s ním zachází, čím opovážlivěji si s ním pohrává, čím méně slitování ukáže, tím více rozkoše v muži vzbudí, tím více jím bude milována a zbožňována. Tak to bylo ze všech dob, od Heleny a Dalily až po Kateřinu Druhou a Lolu Montezovou.“

„To nemohu popřít,“ řekl jsem, „nic nemůže muže více vydráždit než obraz krásné, smyslné a kruté despotické ženy, která své vyvolené střídá svévolně a bezohledně podle nálady –“

„A k tomu ještě nosí kožich,“ zvolala bohyně.

„Jak vás to napadlo?“

„Znám přece vaši zálibu.“

„Ale víte,“ vpadl jsem, „že od té doby, co jsme se neviděli, jste mnohem koketnější?“

„Jak moc, smím-li se zeptat?“

„Natolik, že pro vaše bílé tělo nemůže existovat žádné nádhernější pozadí než tyto tmavé kožešiny, a že vám –“

Bohyně se zasmála.

„Vy sníte,“ zvolala, „probudte se!“ a uchopila mě mramorovou

rukou za paži, „tak se přece probudte!“ zaduněl její hlas ještě jednou nejhlubším prsním tónem. S námahou jsem otevřel oči.

Uviděl jsem ruku, která mnou třásla, ale ta ruka byla najednou hnědá jako bronz, a ten hlas, to byl pitím ztěžklý hlas mého kozáka, který přede mnou stál ve své plné výši bezmála šesti stop.

„Tak přece vstaňte,“ pokračoval ten dobrý muž, „to je opravdu ostuda.“

„A proč ostuda?“

„Ostuda usnout v šatech a ještě k tomu nad knihou,“ vyčistil vypálené svíce a zvedl svazek, který mi vypadl z ruky, „nad knihou od“ – rozevřel obálku, „od Hegela – přitom je nejvyšší čas jet k panu Severinovi, který nás očekává na čaj.“

„Podivný sen,“ řekl Severin, když jsem skončil, opřel se lokty o kolena, obličej v rukách jemně protkaných žilkami, a pohroužil se do přemýšlení.

Věděl jsem, že se teď dlouho nepohne, ba skoro ani nebude dýchat, a tak tomu skutečně taky bylo, pro mě však na jeho chování nebylo nic nápadného, neboť jsem se s ním stýkal jako dobrý přítel už téměř tři roky a na všechny jeho zvláštnosti jsem si zvykl. Protože zvláštní byl, to se nedalo popřít, i když zdaleka nebyl tím nebezpečným bláznem, za jakého ho měli nejen jeho sousedé, ale i celá oblast Kolomyji. Pro mě byl bytostí nejen zajímavou, ale – a proto jsem i já platil u mnohých za trochu zblázněného – i velice sympatickou.

Na haličského šlechtice a statkáře projevoval na svůj věk – a bylo mu sotva přes třicet – nápadnou střízlivost, jistou vážnost, ba dokonce pedanterii. Žil podle minuciózně propracovaného, napůl filozofického, napůl praktického systému, jakoby podle hodin, ale nejen to, současně podle termometru, barometru, aerometru, hydrometru, Hippokrata, Hufelanda, Platóna, Kanta, Knigga a lorda Chesterfielda; přitom ale občas dostával silné záchvaty vášnivosti,

kdy se tvářil jako že se vrhne hlavou proti zdi, a kdy mu každý šel rád z cesty.

Zatímco on tedy zůstával němý, zpíval zato oheň v krbu, zpíval velký ctihodný samovar a křeslo jeho předků, v němž jsem se houpal s cigaretou v ruce, a cvrček ve starém zdivu zpíval také, a můj pohled klouzal přes podivné přístroje, zvířecí kostry, vycpané ptáky, glóbusy a sádrové odlitky, které se v místnosti hromadily, až náhodou utkvěl na obraze, který jsem vídal dost často, jenž na mě ale právě dnes v rudém odlesku ohně z krbu zapůsobil nepopsatelným dojmem.

Byla to velká olejomalba namalovaná silnou, sytě barevnou manýrou belgické školy; její námět byl dost podivný.

Krásná žena s jasným úsměvem na jemném obličejí, s bohatými vlasy, svázanými do antického uzlu, na nichž ležel poprašek bílého pudru jako lehká jinovatka, spočívala nahá v tmavé kožešině na otomanu, opřena o levou ruku, pravá ruka si pohrávala s bičem, zatímco obnažená noha se nedbale opírala o muže, který před ní ležel jako otrok, jako pes, a tento muž s ostrými, ale pěkně utvářenými rysy, v nichž byla patrná hloubavá těžkomyslnost a oddávající se vášně, který k ní vzhlížel s obdivujícíma planoucíma očima mučedníka, tento muž, který tvořil podnožku pod jejíma nohama, byl Severin, ale bez vousů, a jak se zdálo o deset let mladší.

„*Venuše v kožichu!*“ zvolal jsem a ukázal přitom na obraz, „tak jsem ji viděl ve snu.“ – „Já také,“ řekl Severin, „jenže já jsem snil svůj sen s otevřenýma očima.“

„Jak to?“

„Ach! To je takový hloupý příběh.“

„Tvůj obraz zřejmě podnítil můj sen,“ pokračoval jsem, „ale řekni mi konečně, co to je, co hrálo roli v tvém životě, a snad velmi rozhodující, jak si umím představit, ale to další očekávám od tebe.“

„Podívej se přece na ten protějšek,“ odpověděl můj podivný přítel, aniž reagoval na mou otázku.

Protějšek tvořila zdařilá kopie známé „Venuše v zrcadle“ od Tiziana z drážďanské galerie.

„No, a co tím chceš říci?“

Severin vstal a ukázal prstem na kožešinu, jíž Tizian oděl svou bohyni lásky.

„I tady, ‚Venuše v kožichu‘,“ řekl s jemným úsměvem, „nemyslím, že ten starý Benátčan s tím spojoval nějaký úmysl. Udělal prostě portrét nějaké vznešené mesaliny a měl tu slušnost, že zrcadlo, v němž s chladným uspokojením kontroluje své majestátní půvaby, dal do rukou Amorovi, kterému, jak se zdá, ta práce připadala dost trpká. Obraz je namalovanou lichotkou. Později nějaký ‚znalec‘ rokokové doby dámu pokřtil jménem Venuše, a kožešina despotické ženy, do níž se Tizianův krásný model halil asi spíš ze strachu z rýmy než z cudnosti, se stal symbolem tyranie a krutosti, která je obsažena v ženě a její krásě.

Ale už dost, tak jak vypadá obraz teď, jeví se nám jako pikantní satira na naši lásku. Venuše, která na abstraktním severu, v mrazivém křesťanském světě musí vklouznout do velkého těžkého kožichu, aby se nenachladila. –“

Severin se zasmál a zapálil si novou cigaretu.

Právě se otevřely dveře a vešla hezká oblá blondýna s chytrýma, přívětivýma očima, v černé hedvábné róbě a přinesla studené maso a vejce k čaji. Severin si jedno z nich vzal a naklepl je nožem. „Copak jsem ti neřekl, že je chci na měkko?“ zvolal s prudkostí, která mladou ženu roztrásla.

„Ale drahý Seve –“ řekla ustrašeně.

„Co, Seve,“ vykřikl, „máš poslouchat, poslouchat, rozumíš,“ a strhl z hřebíku karabáč, který visel vedle zbraní.

Hezká žena prchala z komnaty rychle a zděšeně jako srnka.

„Jen počkej, já si to s tebou ještě vyřídím,“ volal za ní. „Ale Severine,“ řekl jsem a položil jsem ruku na jeho paži, „jak můžeš tak zacházet s tou hezkou ženuškou!“

„Jen se na tu ženskou podívej,“ odpověděl a s humorem přitom zamrkal, „kdybych jí byl lichotil, hodila by mi kolem krku oprátku, takhle ale, protože ji vychovávám karabáčem, mě zbožňuje.“

„Ale jdi!“

„Ale jdi ty, takhle je potřeba ženské drezírovat.“

„Pro mě za mě žij si jako paša ve svém harému, ale nevykládej mi teorie –“

„A proč ne,“ zvolal živě, „Goethovo ‚Musíš být kladivem nebo kovadlinou‘ se na nic nehodí tak skvěle jako na vztah muže a ženy, i to ti mimochodem přiznala paní Venuše ve snu. V mužově vášnivosti spočívá ženina moc, a ta jí umí používat, když se muž nemá na pozoru. Má pouze volbu být tyranem nebo otrokem ženy. Jakmile se jí oddá, je hned ujařmen a ucítí bič.“

„Podivné zásady!“

„Žádné zásady, nýbrž zkušenosti,“ pokýval hlavou „já jsem byl vážně bičován, jsem vyléčen, chceš si přečíst jak?“

Vstal a přinesl z masivního psacího stolu nevelký rukopis, který přede mne položil na stůl.

„Ptal ses předtím na ten obraz. Už dlouho ti dlužím vysvětlení. Tady – přečti si je!“

Severin se posadil ke krbu zády ke mně a zdálo se, že sní s otevřenýma očima. Zase vše ztichlo a zase zpíval oheň v krbu, samovar a cvrček ve starém zdivu a já jsem otevřel rukopis a četl jsem:

„*Doznání nadsmyslného muže*,“ na okraji rukopisu byly jako motiv známé verše z Fausta v této obměně:

*„Dámička má tě na špagátku,
ty – nadsmyslný holkaři!“
Mefistofeles*

Obrátil jsem titulní list a četl jsem: „Následující text jsem sestavil ze svého tehdejšího deníku, protože člověk nikdy nemůže svou minulost prezentovat nezaujatě, takhle ale má všechno čerstvé barvy, barvy přítomnosti.“

Gogol, ruský Molière, říká – kde jen? – nu, kdesi – „skutečná komická múza je ta, již pod smějící se maskou stékají slzy.“

Úžasný výrok!

Je mi opravdu podivně, když píši tyto řádky. Vzduch mi připadá plný vzrušující květinové vůně, která mě omamuje a působí mi bolení hlavy, kouř z krbu se vlní a shlukuje se mi v postavy, v malé šedovouse skřítky, kteří na mě výsměšně ukazují prstem, buclatí amorkové rajtují na opěradlech mé židle a na mých kolenou, a já se musím bezděčně usmívat, ba nahlas smát, když sepisuji svá dobrodružství, a přece nepíši obvyklým inkoustem, ale rudou krví, která prýští z mého srdce, neboť všechny jeho už delší dobu zhojené rány se otevřely a cuká to a bolí, a tu a tam ukápne na papír slza.

Líně se vlekou dny v malých karpatských lázních. Člověk nikoho nevidí a není nikým viděn. Je to nudné, až by to svádělo k napsání idyly. Měl bych tu dost volného času namalovat celou galérii obrazů, zásobit jedno divadlo na celou sezónu novými kusy, či pro tucet virtuózů složit koncerty, tria a dueta, ale – co to tu povídám – nakonec přece neudělám o nic moc víc, než že napnu plátno, uhladím listy, nalinkuji notové sešity, protože jsem – ach! Jen žádný falešný stud, příteli Severine, obelhávej jiné, ale už se ti dobře nepodaří obelhávat sám sebe – tedy nejsem nic víc než diletant; diletant v malířství, v poezii, v hudbě a ještě v některých jiných z těch takzvaných hladových umění, která svým mistrům dnes zajišťují příjem ministra, ba malého potentáta, a především jsem diletant v životě.

Doposud jsem žil stejně jako jsem maloval a skládal básně, to

znamená, že jsem se nikdy nedostal o moc dál než přes základní náčrt, plán, první akt, první strofu. Už je to tak, že existují lidé, kteří se vším začnou a přece nikdy nic nedokončí, a takový člověk jsem já.

Ale co to tu žvaním.

K věci.

Ležím v okně a shledávám, že hnízdo, v němž si zoufám, je vlastně nekonečně poetické, jaký je to pohled na moudrou, zlatým slunečním oparem opředenou vysokou stěnu pohoří, po níž se vinou bystřiny jako stříbrné stuhy, a jak jasné a modré je nebe, do něhož trčí zasněžené vrcholky, a jak zelené a svěží jsou lesnaté svahy, louky, na nichž se pasou malá stáda, až dolů po žluté vlny obilí, v nichž stojí sekáči a shýbají se a zase se vynořují.

Dům, v němž bydlím, stojí v jakémsi parku nebo lese či divočině, nebo jak to člověk chce nazvat, a je velmi osamocený.

Nebydlí v něm nikdo než já, jedna vdova ze Lvova, majitelka domu madame Tartakowská, malá stará paní, která je každým dnem starší, a menší starý pes, který kulhá na jednu nohu, a mladá kočka, která si pořád hraje s klubíčkem, a to klubíčko patří, myslím, té hezké vdově.

Je opravdu hezká, ta vdova, a ještě velmi mladá, nanejvýš čtyřadvacet, a velmi bohatá. Bydlí v prvním poschodí a já bydlím v přízemí. Má stále stažené zelené žaluzie a má balkón, který je úplně zarostlý zelenými popínavými rostlinami; já ale zato mám dole milou, útulnou besídku, obrostlou růží z Jericha, v níž čtu a píšu a maluji a zpívám jako ptáček ve větvích. Mohu vidět nahoru na balkón. Někdy také skutečně nahoru pohlédnu, a pak se občas mezi hustou, zelenou sítí zatřpytí bílé roucho.

Vlastně mě ta hezká žena tam nahoře zajímá moc málo, neboť jsem zamilovaný do jiné, a sice krajně nešťastně zamilovaný, ještě mnohem nešťastněji než rytíř Toggenburg a rytíř de Grioux do Manon Lescaut, neboť moje milovaná je z kamene.